

Elvették a fiatalságomat*

(*id. Medveczky Józsefné sz. Könczöl Erzsébet*)

Dédszüleimet Korsós Jánosnak és Bálint Évának hívták.

Két fiuk lett: János és István. Jánosnak két lánya született: Éva és Erzsébet. Éva Decsre ment férjhez, Majsai Istvánhoz. A nagyapám, István ide jött vőnek, Erzsébetet vette el. Első unokatestvérek voltak. (A két apa összeadta a gyerekeiket. Olyan életük is lett.) Az ő lányuk az én édesanyám.

Éva hazajött a szüleihez az első háború után, mert a férje meghalt; neki nem lett családja.

Nagyapám testvére, János is meghalt, maradt egy kislánya: Sára. Nagyapám elment Galíciába; a fronton megkereste a fiát a halottak között, és hazahozatta!

Édesapám, Könczöl Pál tizenkilenc évesen került ide Decsről unokavőnek. Úgy tudom, 18 hold földet „hozott” a házasságba, meg egy szálást. A decsi hegyen 800 öl szőlője volt. Szüleim 1927-ben esküdtek. Édesapám nagyon jól alkalmazkodott. Dédapám volt a család feje, 80-100 holdon gazdálkodtak; ezek a földek a pilisi meg a decsi határban voltak. Volt szőlőnk egy nagyon szép *hajtott* (L alakú) tanyával; régen így mondták. A várdombi határban is volt 2000 öl szőlőnk, ott is szép tanyával. Egy vincellércsalád lakott ott, ők művelték a szőlőt.

Dédapám 1903-ban vette a kelyhet a gyülekezetnek; ez bele is van írva. Nagyapám bíró volt, édesapám pedig pénztáros a községházán. Elismertek voltak a faluban. Nagyapám ugyan *különleges* volt; nagyra tartotta magát. Ki, ha én nem! Olyan volt a modora. Amikor például ruhát csináltatott, és nem állt jól rajta *itt* vagy *ott*, másikat szabattott. Megkövetelte a munkásaitól is a rendet. Nemcsak a tanyán dolgoztak komenciósok, hanem itt a faluban, a gazdaságban is. Apám nagyon jól bánt a cselédekkel.

A bátyám '29-ben született, én '34. január 8-án. Édesanyám december 8-án meghalt. Tizenegy hónapos voltam akkor. Azt mondták, hogy amikor megépült a szép nagy ház (hetvenöt éves volt a dédapám, amikor kezdték építeni!), édesanyám nagyon takarított, és mezítláb mosta föl a követ, tüdőgyulladást kapott, és abból nem gyógyult ki. '34 pünkösdi napján már nagyon köhögött a templomban. Akkor olyan volt a tüdőgyulladás, mint most a rák.

Nagyon legyöngült a szervezete. (Szeghő doktor, amikor utoljára adta be neki az injekciót, és kijött a szobából, az üveggangon földhöz vágta a tűt: „Még haza se érek, már nem lesz Korsós Örszi!”)

Nagyapám könyörgött a tanárnak a kórházban: „Az Isten áldja meg, mentse meg a lányomat! Odaadom mindönömet!” Azt mondta neki a tanár: „Korsós uram, ha az egész világot nekem adná, akkor se tudjuk megmenteni a lányát.”

Édesapám hét évig volt özvegy. Akkor meg-nősült. Ha jól tudom, '42-ben. Úgy kommandáltak neki egy dunaszekcsői asszonyt. Meghalt az ura; volt egy fiuk, akit a mostohám magával hozott. Nagyon aranyos kisgyerek volt; felnőttkorunkban is tartottuk a kapcsolatot. Négy-öt éve halt meg. A fiam elvitt a temetésére; nagyon szépen elbúcsúztatták tőlem. Apám is nagyon szerette, mivel Palink *olyan* volt. A házasság nem sikerült, rossz életű lett a mostohánk. Nekem nem volt vele bajom; szeretett, *öltöztetett*... ügyesen dolgozott; az első munkája paprikaeltevés volt, amikor idekerült, de karácsonykor már szemezett a karzaton ülő fiatalemberekkel.

Édesapám ivásnak adta a fejét, '49-ben meghalt. A mostohánk visszament a fiával Dunaszekcsőre. Tizenöt éves voltam akkor. Amikor már én is fölértem ésszel, ami történt, engem is bántott a dolog, de megbocsátottam neki is.

Ketten maradtunk a bátyámmal. Összetartottunk. Fiatalon már kenyeret sütöttem. (Akkor még nem lehetett kapni a boltban.)

Rá egy évre, '50-ben kiraktak bennünket a házunkból. A tanácstól jöttek: három napon belül ki kellett mennünk. Akkor alakult a téesz, annak kellett a hely. Iroda lett, meg laktak is benne, akik a téeszt megalakították. (Érdekes: a forradalom alatt mind elmentek.) A belső szobánkat elrekesztették: az egyik fele fürdő lett, a másik fele meg spájz. Egy idős agrónómus is lakott itt, aki disznókat tartott. Bent forrázta a darát, öntözte, úgyhogy a padlónk elrohadt. Szakadó esőben, októberben költöztünk. A bútorokat, a ruhaneműt tudtuk nagyjából megmenteni. Mindenhova került valami. A szomszédokhoz, Asztalosékhoz, máshova is. Itt maradt sok minden a padláson, ami soha nem lett meg. Mindent széthordtak.

A nagyszüleinkhez mentünk. Jóformán azokból az abroszokból meg a lepedőkből éltünk, amiket az öregjeink szőttek. A pécsi vásárban adogattuk el őket a nagyanyámmal. (Régen szőttek a parasztasszonyok. „Fölnyújtották a kenderet, és pamutot hánytak rá.” Így mondták. Olyan lepedőn alszom még mindig!)

Nekem is vászonból volt a fehér ruhám (piros gombokkal, övvel), abból lett kosztümöm, megfestettem sötétkékre az alját.

Nagyanyám a cseretelepen vette a lisztet; kenyérlisztből sütötte a kalácsot; a tökfőzelékhez krumplit főzött, megkeverte tojással, jóllaktunk. A kevés pénzt is be tudta osztani.

Nagyon szomorú helyzetben voltunk. Elvették a fiatalságomat. Sehova se mehettem. A népi együttesbe se! Oda jártak a fiatalok. Engem elküldtek. Egyedül engem! Mert a származásom... Hogy fáj a szívem, amikor láttam, hogy a barátnőim azokban a szoknyákban táncolnak, amiket én adtam nekik! Én pedig nem mehettem.

Ennyire nem tudtak kiállni mellettem? Én ugyan megbocsátottam; nem szeretnék senkit megbántani, de azóta is bennem van a túske, bár nem mutatom. A Jóistenre bízok mindent, majd az mindent elrendez. (Amikor férjhez mentem, Jóskával már járhattam az együttesbe.)

Nagyapámat 52-53-ban elzárták. Ráfogták, hogy szabotálta a cséplést: hogy lópatkót tett a búzakévébe! Kazincbarcikán raboskodott, azt hiszem, másfél évig.

Azért is megbüntették, ha nem tartott elég vizet a kút mellett; ha nem találták jónak a csóvát. (Kukoricalevélből kellett hosszú rúdra csóvát készíteni, hátha tűz lesz.)

Egy éjjelt akkoriban a tanácsházán töltöttem. Mert nem akartunk békekölcsönt jegyezni. Miből? Ott voltam, amikor Vince Áronnét (Szőke Őrszit) nagyon megverték az ávosok. Belebújt szegény a nagykendőjébe, úgy próbálta magát védeni. Egy nyéki szálláson lakó férfi, Balázs volt a keresztnéve, ismertük; meg egy pilisi fiú, (ne írjuk ki a nevét; osztálytársam volt, nem tudom, hogy keveredett közéjük), ütötte, rúgta Őrszit. (Utána ő is külföldre menekült.)

Balázs legázolta a lábamat. (Gyángyikámmal Bátaszékre hordtuk a tejet. Nekem is köttetett nagyon olcsóért Honleány pamukból lyukacsos csipkezőknit. Az volt rajtam akkor.) Az ávos csizmában volt; rátaposott szandálos lábamra: „Csipkezőknira telik? Az országot építeni meg nem akarja?!”

Azt gondoltam, akármilyen lesz is, nem hagyom magam tönkretenni. Akkor már kivoltam idegileg, és aláírtam. Ezer forintot jegyeztem. Gondolni való, hogy mennyi pénz volt az akkor.

Nagy nehezen kinyögtük.

Még a szekszárdi ávón is jártam. Egy vasárnap kibicikliztünk Bocsor Juciékhoz a hegyre Páli Julissal. Jucinak volt egy udvarlója, aki „valamit csinált”, és meglépett. Őt keresték. Jöttem értem is az ávosok, és elvittek. De le a kalappal! Nagyon becsületesen bántak velem. Udvariasan kikérdeztek. Arra voltak kíváncsiak, mit beszélgettünk a barátnőimmal.

Tavasztól őszig a pörbolyi erdőre jártam. Csemetéket kapáltunk meg ültettünk. Amit ott kerestem, abból vettem magamnak ruhát meg egy pár cipőt. Már nagylány voltam. Mennyi kérőm lett volna! Egyikük Hajdú megyei volt, őket is kirakták ott a házunkból, mert kulákok voltak. A decsi hegyre kerültek. Talán egy évig is leveleztünk. Egyszer aztán eljött a sógorával. Nem tetszett! A sógora tetszett volna, az nagyon szép fiatalember volt!

Az érsekcsanádi munkaszolgálatos katona volt. Őt úgy kommandálták. Árvagyerek volt ő is; jómódúak, ő is meglátogatott egyszer, éppen szilveszterkor. (A kulákkatonáknak még az egyenruhájuk se olyan volt, mint a másikké.)

Kérlelt: „Menjünk el a bálba!” Ránéztem: „Én teveled nem mék sehova!”

A decsi kérőmmel jó pár éve találkoztunk egy ottani rokonunk temetésén. Érettségizett, és még utána is tanult valamit. A temetés után megálltunk egy kicsit beszélgetni. „Nem bántad meg, hogy nem jöttél hozzám? – kérdezte. Én még élek!” Nem akartam megbántani, csak annyit mondtam: „Így hozta a sors.”

Nagyanyám mindig mondta: „Nem mehetsz férjhez, kislányom. Itt van a nyomorult bátyád, azt nem hagyhatod. Ide nem jöhet senki. (Nagybátyámék négyen, nagyapámék ketten, mi ketten a bátyámmal laktunk ott.) Te meg nem viheted más házába.”

Azt a fiút, aki a férjem lett, nagyon ellenezték, mert szegény volt. Ennek ellenére tartottuk a kapcsolatot, mert őt szerettem. Orbóról költöztek be a faluba; szegények voltak, de nagyon becsületesek. Négy-öt évig hol az egyik sarkon, hol a másikon találkoztunk. Meg a Dávid Istók kocsmájában, ahol minden vasárnap bál volt.

Nem volt bennem rossz hajlam, hála a Jóistennek! Én tudtam magamra vigyázni, nem úgy, mint a mai lányok. Jóska apja Sárszentmiklóson volt pusztagazda, onnan kerültek Orbó-pusztára.

Nagyanyám '55 áprilisában meghalt. Akkor már kikötöttem: nekem Jóska kell! '55. november 19-én (éppen a nevem napján) férjhez mentem hozzá.

Egy évig náluk laktunk, egy szoba-konyhában. A ház valamikor a miénk volt; cselédlakás. A bátyám ott maradt a nagyapánknál. Addigra már megbékültek, de az esküvőmre nem jött el senki. Se a nagyapám, se a nagybátyám, se az ángyom, pedig ő volt a mindenem. A Korsós lányokat (a Bözsikét meg az Évikát) se engedték el. Még a lakodalomba se! A bátyám adott (mert akkor még volt) birkát, bort (megvolt akkor még a szőlő). Nagyon szerettük egymást a bátyámmal. Egymásra voltunk utalva. Aztán a kezeim között halt meg. Vittük a mentővel. Mögötte álltam, átöleltem. Ahogy átértünk a sorompón, vége lett. Ödéma volt a halál oka.

'56 szeptemberében megszületett a fiunk. Aztán kitört a forradalom. Jöttünk haza éppen Jóskaival a répaszedésből; láttuk, hogy sokan mennek a szoborhoz. Pilisen ott kezdődött. Jóska is elment. A Szózatot, a Himnuszt énekelték, Ger-

gő Jancsi bátyám föl volt öltözve magyar katonaruhába. Szőke Palinak is azért kellett elmenni. Ő is benne volt. Intézkedett. Utána keresték.

Aztán megfordult a helyzet, és a kommunisták nagy lélegzetet vettek. Egyszer jött Asztalos Sándor. Ő volt akkor a tanácselnök. „Na, gyerekek! Itt az alkalom. Nagyon gyorsan pakoljatok!” November 21-én hurcolkodtunk vissza.

Apósom meg Jóska bemeszelték a kapu melletti szobát. Ott főztem, mostam, ott aludtunk. Életemben olyan boldog még nem voltam, mint akkor, a semmiben. Egyszerre visszakaptuk az egész házat. (Később is volt huzavona, és szélső szobában újra téesziroda lett.)

Jóska a Bátában összeszedte az ízékszárát; azt vagdosta, levette a platni karikáját, ott dugdosta be a sparheltbe. Jól befűtött, este az asztalon kibontottam a fiamat, megfürdöttem. Nagybátyámék adtak két malacot. Az egyik ugyan elpusztult, a másikat levágtuk.

Összesen hét tyúkot kaptam anyósomtól meg az ángyomtól. A tojásokból még eladni is kellett, mert nem volt kenyérrelvő.

Jóska az erdőre járt dolgozni. Lassan öszszegyűlt egy kis pénzünk. Később tejeskocsis lett. Minden este és reggel hordta a tejet a csarnokból a falu szélére, mert olyan rossz volt az út, hogy nem tudott bemenni érte az autó. Ha jól emlékszem, tíz hónapig csinálta, és havonta kilencszáz forintot kapott érte. Amikor a téesz megalakult, elvették tőle a munkát.

Aztán jöttek az agitátorok. Nem akartuk a téeszt. „Inkább elmegyek akárhova dolgozni, de nem lépek be!” Ez volt Jóska véleménye. Voltak erőszakoskodások... Hívták az embereket a tanácsházára... Éjjelente bennünket is zaklattak. Szólt a hangszóró, úgy köszöntötték az új belépőket. Amikor Miklós körörsztapám is aláírta a belépési nyilatkozatot, nem volt mit tenni, Jóska is téesztag lett.

Kocsisként kezdte, aztán traktoros lett, majd brigádvezető. Olajos is volt, szerződtes is. Meg háztáji agronómus. Hála a Jóistennek, lassan talpra álltunk.

Össze-össze szoktunk járni a szomszédaszonynál. Abban az időben küldtek ide új téeszelnököt. Az mondja egyik este valamelyik asszony: „Most már nagyon jó lesz a téesz, mert kommunista elnök lesz!” Azt találtam erre mondani: „Nem

biztos, hogy esze is van neki, ha kommunista.”
(Fiatalkorban jobban eljár a száj is, ugye.)

Julius ezt megmondta a férjének (az is pártos volt!), az meg pártbizottság elé vitte az „ügyet”.

Jóskát behívták ide is, meg Szekszárdra is. „Medveczky elvtárs! Parancsoljon a feleségének, hogy fogja be a száját, mert különben nagy bajok lesznek!”

Nagyon nagy szeretetben fölneveltük a fiunkat. Autószerelő lett, lakatos, de mindenhez ért. Tudtunk lakodalmat is tartani neki. Bátaszékről nősült; negyvenéves házasság volt az idén. A csípőműtét után minden héten meglátogattak Mohácson, a rehabilitáción. A két unokám is. Amíg eljárt a fiam is, meg a menyem is dolgozni, én segítettem a nevelésüket. Ők már Decsre jártak iskolába.

A kárpótláskor a szállást nem kaptam vissza. Mert az a bátyám nevében volt. (Akkor rá többet hagytak, mint rám, hogy majd azért valaki eltartja. Mivel *olyan* volt.) Oldalág, azt mondták. Hogyan oldalág a testvér?! Ott maradt 40 hektárnál több föld, no meg a szállás.

Négy nemzedék él ebben a házban. A kisebbik unokámék is itt laknak; átalakították a nyári konyhát meg a kamrát. Tizenkét éves a nagyobbik lány, a kisebbik meg kilenc. Tiszta kitűnő!

Nagy bánatom, hogy a nagyobb unokámék elváltak. Ott a két nagy gyerek: az egyik 17, a másik 15 múlt. Ballagás, konfirmálás, keresztelezés lesz jövőre. Szeretném ezt mind megérni!

Huszonnégy éve, hogy meghalt a férjem. A mai napig siratom. Ezt a verset én írtam:

Sirok reggel, ha megvirad
Sirok, hogya este lemegy a nap
Éjszaka kerül az álm, aludni nem tudok
Mert folyton csak terád gondolok.

Egy éve már, hogy elmentél, itthagytál
És én lefotam a szemed
Azóta az én életem teljessen oda lett
És utána leültem melléd, egy pillanat alatt
végig pergett a 37-év.

És mikor vittek végig az udvaron, utána a kapun
Ha élve a szívem tépték volna ki
Az se lett volna nagyobb fájdalom
Azóta csak kinlódok, mert feledni nem tudlak tudom.

Sokat szenvedtél és sosem panaszkodtál
Még ahhoz is volt erőd, hogy könnyeidet töröld
És engem vigasztaljál

De bússuzni nem tudtál, vagy nem is akartál
Én mondtam, hogy köszönöm a sok szépet és jót
amit adottál
És mondtam, hogy nagyon szeretlek és soha nem feledlek
~~erre már alig volt erőd, hogy én is téged szeretlek~~
nagyon nagyon.

Drága ~~apám~~^{anyám} a lelked az égbe szállt
És ott találkoztál az én kedveseimel már
Mond el nekik, hogy én is felnőttem, sőt megöregedtem
Miberről lettem és az életben mindenben megálltam
a helyémele...

És mond el, hogy nagyon boldogok voltunk
És hogy van egy minden kincsnél többet érő nagyon
jó fiunk
És két drága szép unokánk
A kiknek sajnós, s'ülni csak egyedül tudok már.

Olyan az életem mint a tengeren
a viharba ketté tört hajó
De élek s élnem kellene, mert van kikért
Én Istenem kérélek, könyörgök, adj erőt hozzá.

Felejthetetlen Férjem halálára

1993. április 24-28.

* Részlet a Kocsikerék a nyakcsigolyánál című készülő szociográfiából